

Kommunikationssatsning om ekosystemtjänster

Att få fler att se naturens gratisarbete

RAPPORT 6798 • JANUARI 2018

Kommunikationssatsning om ekosystemtjänster

Att få fler att se naturens gratisarbete

Slutredovisning av regeringsuppdrag M2014/1903/Nm

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: CM Gruppen AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00 Fax: 010-698 16 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-6798-4

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2018

Omslagsbilder: Alf Linderheim/IBL bildbyrå och Plattform/Johnér bildbyrå

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma 2018

Förord

Ekosystemtjänster är grunden för vår välfärd. Ändå är de fortfarande osynliga i många samhällsbeslut. Genom att se och värdera ekosystemtjänster kan fler fatta mer medvetna beslut om till exempel mark- och vattenresurser. På så vis kan vi påverka vår framtida välfärd och livskvalitet.

Den här rapporten är slutredovisning av uppdraget från regeringen att, under perioden 2014–2017, genomföra en kommunikationssatsning om ekosystemtjänster. Syftet har varit att öka förståelsen för den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden och betydelse i samhället, samt i möjligaste mån bidra till att öka måluppfyllelsen för berörda miljö kvalitetsmål.

Nätverket för ekosystemtjänster har varit navet i genomförandet av uppdraget. I nätverket finns drygt 50 personer inom kommuner, länsstyrelser, areella näringar samt bygg- och infrastruktursektorn. Personerna inom nätverket, som alla ligger långt framme i att arbeta systematiskt med ekosystemtjänster, lär av varandra och bygger vidare på varandras kunskap och erfarenheter. Även 13 samverkansmyndigheter har varit aktiva under uppdraget.

Naturvårdsverket vill rikta ett varmt tack till medlemmarna i nätverket för ekosystemtjänster. Tack för ert engagemang, driv och vilja att se och värdera ekosystemtjänster i era verksamheter och beslut. Varmt tack också till samverkansmyndigheterna för ert engagemang och er vilja att dela kunskap och erfarenheter.

När uppdraget startade gick mycket kraft till att diskutera och kommunicera definitioner och begrepp. Nu när uppdraget slutredovisas har systematiskt arbete med ekosystemtjänster blivit en allt mer självklar del av verksamheter och beslut. Naturvårdsverket ser fram emot fortsatt kommunikationsarbete för att få ännu fler människor och organisationer att upptäcka värdet med naturens gratisarbete – ekosystemtjänster.

Stockholm, januari 2018.

Björn Risinger

Generaldirektör

Innehåll

FÖRORD	3
1 SAMMANFATTNING	7
2 SUMMARY	8
3 UPPDRAGET	10
4 STRATEGI MED VIDAREFÖRMEDLARE	11
4.1.1 Stärka nätverket som språkrör	12
5 EFFEKTRELATERAD UPPFÖLJNING AV GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	13
5.1.1 Kommunikationsmål enligt regeringsuppdrag	13
5.1.2 Så ingår ekosystemtjänster i nätverkets beslut	15
5.1.3 Nätverkets betydelse	16
6 GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	17
6.1 Press och media	17
6.1.1 @ecoserviceAnki på Twitter	17
6.2 Träffar, möten och samtal	18
6.2.1 Nätverksträffar för kunskaps- och erfarenhetsutbyte	18
6.2.2 Seminarier och workshops	19
6.2.3 Facebook-gruppen ”Jobba mer med ekosystemtjänster”	20
6.2.4 Digital nätverksplattform	20
6.3 Kunskap och vägledning	21
6.3.1 Guide för värdering av ekosystemtjänster	21
6.3.2 Argument för mer ekosystemtjänster	22
6.3.3 Vägledning integrera ekosystemtjänster i myndigheters verksamhet	23

6.3.4	Pod: Naturens osynliga arbete – ekosystemtjänster, bebyggelse, kommuner	24
6.3.5	Ekosystemtjänster i praktiken	24
6.3.6	Infografiker om ekosystemtjänster i staden och odlingslandskapet	25
6.3.7	Presentationer om ekosystemtjänster	25
6.3.8	Effekter på Naturvårdsverkets webbplats	26
7	INTEGRERA EKOSYSTEMTJÄNSTER I BESLUT	28
7.1	Piloter inom länsstyrelsen	28
7.2	Ekosystemtjänster i beslut hos nätverket för ekosystemtjänster	29
7.3	Ekosystemtjänster i beslut hos centrala myndigheter	29
7.3.1	Processer att integrera ekosystemtjänster bland samverkansmyndigheterna	30
7.4	Möjligheter och utmaningar att integrera ekosystemtjänster i beslut	31
7.4.1	Ekosystemtjänster knyter ihop olika samhällsfrågor	31
7.4.2	Synsättet det viktiga – inte begreppet	32
7.4.3	Vägledning enligt plan- och bygglagen under utveckling	33
7.5	Utmaningar i kommunikationsarbetet	33
8	FORTSATT ARBETE	35
8.1	Fortsatt kommunikation genom etablerat nätverk för ekosystemtjänster	35
8.1.1	Det här ska Miljömålsrådet göra	35
8.1.2	Så här ska åtgärden genomföras	35
8.1.3	Därför behövs åtgärden	36
8.1.4	Effekter i miljön som åtgärden ska leda till	36
8.1.5	Åtgärden bidrar till dessa miljömål	37
8.1.6	Tidsplan för genomförande	37

Kommunikationssatsning om ekosystemtjänster - Att få fler att se naturens gratisarbete

8.2	Kommunikation om ekosystemtjänster i löpande verksamhet och projekt	37
9	BILAGA 1. NÄTVERKET FÖR EKOSYSTEMTJÄNSTER – AKTÖRER SOM INGÅR	38

1 Sammanfattning

Regeringsuppdragets slutmål om att öka förståelsen för den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden och betydelse i samhället är en fortsatt utmaning. Det gäller även slutmålet om att öka måluppfyllelsen för berörda miljö kvalitetsmål. Men arbetet går framåt. Den effektrelaterade uppföljningen av genomförda åtgärder visar att det har skett markanta förflyttningar inom alla tre områdena kunskap, attityd och handling sedan kommunikationssatsningens start. Det tyder på att kommunikationssatsningen helt eller delvis nått de uppsatta målen.

Navet i kommunikationssatsningen är nätverket för ekosystemtjänster. I nätverket finns drygt 50 personer från aktörer som fungerar som vidareförmedlare inom kommuner, länsstyrelser, företag och organisationer inom areella näringar samt bygg- och infrastruktursektorn, se bilaga 1. Personerna inom nätverket lär av varandra och bygger vidare på varandras kunskap om att arbeta systematiskt med ekosystemtjänster. Även samverkansmyndigheterna för uppdraget är aktiva i samverkan med nätverket.

Synen på framtiden är positiv. En uppföljande mätning, inom en större grupp vidareförmedlare än nätverket för ekosystemtjänster, visar att 75 procent av dem bedömer att fler beslut inom den egna sektorn kommer att fattas utifrån kännedom om värdet av ekosystemtjänster inom två till fem år. Samma bild finns hos samverkansmyndigheterna, 80 procent bedömer att fler beslut fattas utifrån kännedom om ekosystemtjänster inom två till fem år.

Naturvårdsverkets nätverk har gett effekt. Medlemmarna i nätverket har högre engagemang i frågan än andra delgrupper och diskuterar frågan oftare än andra. Nätverket har också i hög utsträckning stor eller avgörande betydelse för medlemmarnas interna arbete med att ta med värdet av ekosystemtjänster i beslut.

Fortsatt strategiskt arbete för att lyfta värdet och betydelsen av ekosystemtjänster i samhället kommer att ske genom en samverkansåtgärd i miljömålsrådet. Åtgärden omfattar också att fortsätta driva nätverket för ekosystemtjänster.

Samverkansåtgärden är förankrad i miljömålsrådet och genomförs av Naturvårdsverket i samverkan med Boverket, Skogsstyrelsen, Transportstyrelsen, Energimyndigheten, länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Havs- och vattenmyndigheten, Trafikverket och Sveriges geologiska undersökning. Myndigheter som inte är medlemmar i miljömålsrådet kan också medverka i genomförandet.

2 Summary

The ultimate goal of the government commission – to raise awareness of the value of biodiversity and ecosystem services and their importance to the community – remains a challenge. The same is true regarding the ultimate goal of improving levels of attainment of the environmental quality objectives relevant to this government commission. But this work is progressing. Evaluations of the effects of the implemented measures shows that there has been marked movement in knowledge, attitudes and action since the start of the communications project. It is clear from this that the communications project has wholly or partially achieved its set objectives.

The hub of the communications project is the ecosystem services network. The network comprises just over 50 individuals acting as intermediaries within municipalities, county administrative boards, businesses and organizations within land based industries and the construction and infrastructure sector. These individuals are learning from each other and building on each other's knowledge about how to work systematically with ecosystem services. The government agencies collaborating on the government commission are also actively collaborating with the network.

The outlook for the future is positive. A follow-up evaluation within the group of intermediaries has shown that 75 percent assess that more decisions within their own sectors will be made based on awareness of the value of ecosystem services in the next two to five years. The same picture has emerged in the collaborating government agencies, where 80 percent assess that more decisions based on awareness of the value of ecosystem services will be made in the next two to five years.

The Swedish Environmental Protection Agency's network has had an impact. The members of the network have a higher level of commitment to the issue than other subgroups, and discuss it more frequently than others. To a high degree, the network is also of significant or crucial importance to the work of the members themselves towards including the value of ecosystem services in their decisions.

The Swedish Environmental Protection Agency proposes that the lessons learned and experiences from the work of government agencies and other stakeholders with ecosystem services be carried on by means of a collaborative measure in the Environmental Objectives Council to lift the pace of efforts to achieve Sweden's environmental objectives. This action would entail continuing strategic efforts to promote the value and importance of ecosystem services for individuals and for society. The measure would also entail continuing to run the ecosystem services network. The measure would be implemented by the Swedish Environmental Protection Agency in collaboration with the Swedish National Board of Building,

Planning and Housing; the Swedish Forest Agency; the Swedish Transport Agency; the Swedish Energy Agency; the county administrative boards; the Swedish National Heritage Board, the Swedish Agency for Marine and Water Management, the Swedish Transport Administration; and the Geological Survey of Sweden. The Swedish Environmental Protection Agency is in the process of gaining support for its proposal in other government agencies that sit on the Environmental Objectives Council. Government agencies that are not members of the Environmental Objectives Council will also be able to participate.

3 Uppdraget

I augusti 2014 fick Naturvårdsverkets i uppdrag av regeringen att genomföra en kommunikationssatsning om ekosystemtjänster fram till den 10 december 2017.

Det övergripande målet med kommunikationssatsningen, enligt uppdraget, var att öka förståelsen för den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden och deras betydelse i samhället, samt att detta i möjligaste mån ska bidra till att öka måluppfyllelsen för berörda miljökvalitetsmål. Satsningens kommunikationsmål stod också formulerade i uppdraget, se avsnitt 5.1.1 Kommunikationsmål enligt regeringsuppdrag.

Slutredovisningen ska enligt uppdraget innehålla, utöver genomförda åtgärder, en effektrelaterad uppföljning av åtgärderna. Slutredovisningen ska också innehålla förslag om hur kunskap och erfarenheter på området kan föras vidare inom myndigheters och andra aktörers arbete efter att uppdragen upphört, för att föra vidare lärdomar och kunskap om eventuella hinder. I uppdraget ingick även att bidra till utvecklingen av en vägledning till centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner enligt prop. 2013/14:141.

Enligt uppdraget bör Naturvårdsverket, i relevanta frågor, samarbeta med Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Sametinget, Riksantikvarieämbetet, Vinnova, Statens energimyndighet, Skogsstyrelsen, Statens Jordbruksverk, Boverket, Tillväxtverket, länsstyrelserna och andra regionala aktörer. Vid behov skulle samråd ske även med andra berörda myndigheter, framför allt sådana med ansvar i miljömålssystemet. Samarbete har även skett med Trafikverket och delvis Försvarsmakten.

Samarbetet mellan myndigheterna har genomförts vid planering och genomförande av de träffar som nätverket för ekosystemtjänster har haft. Myndigheterna har också publicerat gemensamma debattartiklar, arrangerat seminarier och tagit fram informationsmaterial. Under hela uppdraget har löpande avstämningsmöten genomförts för att uppdatera och stödja varandras arbeten med att integrera ekosystemtjänster i respektive myndighets verksamhet och beslut.

Uppdraget har tidigare delredovisats till regeringen; den 24 september 2015¹ och den 29 september 2016².

¹ Naturvårdsverket 2015. Delredovisning av uppdrag om kommunikationssatsning om ekosystemtjänster M2014/1903/Nm. Skrivelse 2015-09-24, ärendenummer NV-06179-14.

² Naturvårdsverket 2016. Kommunikationssatsning om ekosystemtjänster. Delredovisning av regeringsuppdrag M2014/1903/Nm. Skrivelse 2016-09-29, ärendenummer NV-06179-14.

4 Strategi med vidareförmedlare

Huvudstrategin för Naturvårdsverkets kommunikationsinsats är att arbeta genom vidareförmedlare. Vidareförmedlarna är nätverket förekosystemtjänster, se bilaga 1. Strategin identifierades i ett tidigare regeringsuppdrag till myndigheten³. Samtliga genomförda aktiviteter i detta regeringsuppdrag har hållit fast vid denna huvudstrategi.

Grundtanken bakom strategin är att det handlar om ett omfattande arbete som blir mer effektivt med fler parter än en ensam motor. Det bedöms också vara en mer framkomlig väg till förändring att arbeta genom de sektorer och människor som redan har påbörjat ett arbete. Det finns ytterligare en fördel, som inte finns uttalad i inledande strategier. Vidareförmedlarna finns inom kommuner, länsstyrelser och privata företag inom bygg- och infrastruktursektorn samt inom areella näringar, framför allt skogsbolag, fiskenäring och livsmedelsproducenter. Bortsett från länsstyrelserna är detta branscher och sektorer som Naturvårdsverket – inom sina ramar och roll som myndighet – har svårare att påverka. Med fokus på etappmålet att fler viktiga beslut över mark- och vattenresurser ska integrera värdet av ekosystemtjänster, skapar vidareförmedlargruppen därmed en kanal för myndigheten att influera beslut utanför det egna verksamhetsområdet.

Inledande behovsanalyser visade att gruppen av vidareförmedlare har ett stort behov av kunskaps- och erfarenhetsutbyte med andra föregångare som arbetar systematiskt med ekosystemtjänster i sin verksamhet och beslut. Därför byggdes ett nätverk upp med vidareförmedlargruppen.

Kunskapsmålet för kommunikationsinsatsen berör nätverkets engagemang och vilja att agera som vidareförmedlare. Tidigt identifierades att drivkraften för nätverksmedlemmarnas engagemang grundas i deras yrkesroll. Drivkraften att jobba med frågan rör sig alltså främst på ett professionellt plan, inte ett ekonomiskt eller personligt plan. Naturvårdsverket har under hela arbetet varit ödmjuk inför vetskapen om att ekosystemtjänster är en fråga bland många som aktörerna i nätverket har att bevaka och driva. Denna avslutande reflektion är något att beakta för andra myndigheter eller samhällsaktörer som planerar att jobba utifrån strategin med vidareförmedlare. Att kunna jobba med en kombination av de olika drivkrafterna ger oftast större effekt.

³ Naturvårdsverket 2013. Hur ökar vi förståelsen av ekosystemtjänsternas värden? Redovisning av ett regeringsuppdrag om att ta fram ett förslag till projektplan för en kommunikationssatsning om ekosystemtjänster 2015–2017. Skrivelse ärendenummer NV-04535-13.

4.1.1 Stärka nätverket som språkrör

Medlemmarna i nätverket är främst rekryterade för sitt arbete med ekosystemtjänster. Flera insatser från Naturvårdsverket har handlat om att stärka och underlätta nätverksmedlemmarnas roll att kommunicera och agera som vidareförmedlare. För mässor och seminarier utvecklades en specifik monterdel, med syfte att skapa och underlätta samtal om ekosystemtjänster i stadsplanering. Generella och ämnesindelade powerpointpresentationer innehållande mini-handledning i presentationsteknik togs också fram.

Från och med 2016 har uppdraget satsat resurser på att påverka mediebildens berättelser om ekosystemtjänster. Genom detta arbete har nätverket också blivit språkrör för ekosystemtjänster genom att ställa sig bakom ett antal gemensamma debattartiklar⁴.

En enkätundersökning riktad till nätverket under våren 2016 visade en brist som gör det svårt att påverka beslutsfattare. En majoritet visade sig ha svårt att formulera nyttan av att jobba med ekosystemtjänster i den egna verksamheten. Sedan hösten 2016 har därför varje nätverksträff haft ett inlägg för att stärka deltagarnas kommunikativa förmågor. Inriktningen har varit att kommunicera nyttan med ekosystemtjänster för den egna verksamheten och för andra sakområden än miljö, såsom hälsa/sjukvård, bostadsbyggande, stadsplanering, verksamhets- eller samhällsekonomi, skola och utbildning samt arbetsmarknad. Arbetet finns sammanställt i en kortare form⁵.

En uppföljning av enkätundersökningen 2017 visar att nätverksmedlemmarna har en bit kvar till att faktiskt formulera nyttan mer konkret för den egna verksamheten. Dock visar undersökningen att medvetenheten har ökat om att det är den typen av exempel och underlag som nätverksmedlemmarna behöver formulera och kommunicera för att få gehör för frågan^{6,7}.

⁴ Material och bilder i urval från 2015–2017.
http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/6798_bilaga2_press_meetings.pdf

⁵ Så bidrar ekosystemtjänster till viktiga samhällsfrågor.
http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/ekosystemtjanster/bilder-och-material/EST_nytta_samhalle_FINAL.pdf

⁶ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 13–14, s.16–17.

⁷ Månadsinfo nätverket för ekosystemtjänster,
http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/6798_bilaga1_natverk_intervjuer.pdf

5 Effektrelaterad uppföljning av genomförda åtgärder

5.1.1 Kommunikationsmål enligt regeringsuppdrag

Enligt regeringsuppdraget skulle Naturvårdsverkets insatser sträva efter att uppnå följande kommunikationsmål:

- Vidareförmedlargruppen har tillräcklig kunskap, engagemang och vilja i arbetet med att kommunicera budskapet vidare (Kunskap).
- Tvärsektoriella lärande- och deltagandeprocesser är etablerade och det råder en ökad samsyn bland vidareförmedlarna kring värdet för samhället av att ha fungerande ekosystemtjänster (Attityd).
- Genom att förmedla kunskap om och förståelse för ekosystemtjänster och deras värden främjar vidareförmedlare en ökad integrering av denna kunskap i beslutprocesser inom slutmålgrupperna (Handling).

Uppföljande mätningar visar att det har skett markanta förflyttningar inom alla tre områden, kunskap, attityd och handling, sedan kommunikationssatsningens start. Mycket tyder på att satsningen helt eller delvis nått uppsatta mål.

5.1.1.1 UPPNÅDDA KUNSKAPSMÅL

Framförallt har kunskapen om ekosystemtjänster ökat under den period som kommunikationssatsningen har pågått 2014–2017. Hela 75 procent av en större vidareförmedlargrupp på 200 personer (omfattar fler än medlemmarna i Naturvårdsverkets nätverk) svarar att den allmänna kunskapen om ekosystemtjänster inom den egna branschen har ökat, eller ökat mycket, under de senaste tre åren. Resultatet tyder på att medlemmarna i nätverket för ekosystemtjänster har lyckats sprida kunskapen vidare i sina verksamheter och sektorer. Även engagemanget i frågor som rör ekosystemtjänster och värdet av ekosystemtjänster skattas, av den större vidareförmedlargruppen, högre 2017 än innan kommunikationssatsningen inleddes 2014.

Fortfarande upplever den större vidareförmedlargruppen att frågan är ganska svår att kommunicera. Med stor sannolikhet beror det på frågans komplexitet. Ökad kunskap leder inte automatiskt till att en fråga upplevs som lättare att kommunicera. Ofta uppdagas nya utmaningar med fördjupad eller ökad kunskap. En enkätundersökning riktad till nätverket för ekosystemtjänster visar att begreppet fortfarande skapar en skiljelinje. De personer som anser att det är lätt att förmedla värdet av ekosystemtjänster bygger det på begreppet och den egna kunskapen. De

personer som tycker att det är svårt anger främst begreppet och en bristande allmän kunskap som orsaker till svårigheten⁸.

Naturvårdsverkets nätverk verkar ha gett effekt. Medlemmarna i nätverket har högre engagemang i frågan än den större vidareförmedlargruppen och diskuterar frågan oftare än andra⁹.

En generell faktisk kunskapsnivå har däremot inte mätts i nätverket, då den säkerställdes i rekryteringen till själva nätverket. Däremot har kunskaps- och engagemangsfrågor uppmätts efter varje möte med nätverket, se avsnitt 6.2.1 om nätverksträffarna.

5.1.1.2 UPPNÅDDA ATTITYDMÅL

Synen på framtiden är positiv, både i den större vidareförmedlargruppen och i nätverket för ekosystemtjänster. Tre fjärdedelar i den större vidareförmedlargruppen bedömer att fler beslut inom den egna sektorn kommer att fattas utifrån kännedom om värdet av olika ekosystemtjänster inom två till fem år.

I nätverket för ekosystemtjänster bedömer fler än två tredjedelar, 68 procent, att ökningen sker redan inom två år¹⁰.

Samsynen kring värdet av ekosystemtjänster inom vidareförmedlargruppen har inte mätts systematiskt under uppdragets genomförande. Samsynen har däremot visat sig i genomförandet av kommunikationsinsatserna. Till exempel har majoriteten av de olika sektorerna i nätverket kunnat ställa sig bakom flera gemensamma debattartiklar som uttrycker samhällsvärdet av ekosystemtjänster. En majoritet av sektorerna har också deltagit i kunskapsutbytet mellan nätverkets medlemmar under nätverksträffar.

Aktörer inom den skogliga sektorn har medverkat i kommunikationsinsatser, dock i mindre omfattning än övriga sektorer i nätverket. Det behöver inte betyda att samsynen kring värdet av ekosystemtjänster är mindre. Andra anledningar finns, dels att fokus i debattartiklar och på nätverksträffar har varit på ekosystemtjänster i städer snarare än i skog, dels att organisationerna kan ha kommunikationsstrategier som inte inkluderar de aktuella kommunikationsinsatserna.

⁸ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 15–17.

⁹ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 47–48.

¹⁰ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 47 resp. s. 7.

5.1.1.3 UPPNÅDDA AGERANDEMÅL

Andelen vidareförmedlare som diskuterar värdet av ekosystemtjänster både i den egna organisationen och i andra sammanhang har ökat. I den större vidareförmedlargruppen svarar 69 procent att de diskuterar värdet av ekosystemtjänster inom den egna organisationen ofta eller ibland. Motsvarande siffra när regeringsuppdraget startade 2014 var 57 procent¹¹. I nätverket för ekosystemtjänster svarar 86 procent att de diskuterar värdet med sina kollegor varje månad eller oftare¹².

I den större vidareförmedlargruppen är det fler som uppger att de har ett arbetssätt för att synliggöra värdet av ekosystemtjänster, vilket tyder på ökad handling. Detta bekräftas tydligt i nätverket för ekosystemtjänster där en övervägande majoritet, 74 procent, nyligen har medverkat till att värdet av ekosystemtjänster ingår den egna organisationens beslut¹³.

5.1.2 Så ingår ekosystemtjänster i nätverkets beslut

Nätverket för ekosystemtjänster har påverkat besluten i den egna organisationen under det senaste året. På frågan "Är värdet av ekosystemtjänster en integrerad del i beslutsprocesser inom din organisation?" har andelen som svarar "nej, aldrig" minskat markant på ett år, från 29 till 9 procent. Under perioden verkar det ha skett en viss ökning av antalet beslut, eftersom fler svarar "ja, men sällan"¹⁴.

Svaren från nätverket visar en stor spridning på vilken typ av beslut det handlar om där ekosystemtjänster integreras. Bland annat har nätverkets medlemmar påverkat kommunernas styrande planer (översikts- och detaljplaner) och byggbolagens byggprojekt och markförvärv. Ett exempel på svar:

- » *Värdering av biologisk mångfald och viktiga naturvärden ingår alltid vid till exempel detaljplanearbete. Vi är även mycket engagerade i friluftsvärdena. Ett färskt exempel är då det fanns två vägdragningar där det ena skulle innebära fällande av träd, påverkan på friluftsvärden, skolskogar etc medan det andra skulle innebära mindre påverkan. Det*

¹¹ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s 45.

¹² Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 13.

¹³ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 44 resp. s. 9.

¹⁴ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 7–8.

senare alternativet valdes beroende på höga naturvärden och ekosystemtjänster (dock inte riktigt uttryckt på det sättet).¹⁵

5.1.3 Nätverkets betydelse

Naturvårdsverkets nätverk verkar ha gett effekt. I en jämförelse mellan nätverket och den större vidareförmedlargruppen så uppger nätverkets medlemmar ett högre engagemang och diskuterar frågan oftare¹⁶.

Betydelsen av att ingå i nätverket för medlemmarnas arbete med ekosystemtjänster är också starkt. Över hälften uppger att medlemskapet har avgörande eller stor betydelse för det egna arbetet. Alla är dock inte positiva, fyra av 34 svarande uppger att nätverket har liten eller ingen betydelse för det egna arbetet¹⁷.

Arbetet i nätverket har också ökat medlemmarnas kunskap om hur värdet av ekosystemtjänster kan integreras i beslut, eftersom lite över hälften av de svarande anger att det stämmer helt eller i stor utsträckning. Nätverksarbetet har också ökat medlemmarnas förmåga att kommunicera ekosystemtjänster till beslutsfattare. En majoritet anser att enbart träffarna har bidragit med det¹⁸.

¹⁵ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 23–25.

¹⁶ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 47–48.

¹⁷ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 19.

¹⁸ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 20.

6 Genomförda åtgärder

6.1 Press och media

För att skapa ytterligare kraft i kommunikationsarbetet har Naturvårdsverket initierat ett mer aktivt mediearbete under 2016 och 2017. Prioriterade kanaler är regional media och fackpress. Begreppet ekosystemtjänster är vanligast i debattartiklar så uppdraget har genomfört några insatser för att nå mediekanalernas nyhetssektioner som har en bredare målgrupp. Bland annat genomförde uppdraget en Sifo-undersökning med fyra frågor till allmänheten om deras attityder till naturens gratisarbete. Frågorna ställdes utifrån fyra teman: pollinering, barns hälsa, stadsträd och beslutsfattande inom samhällsplanering. Arbetet utifrån Sifo-undersökningen resulterade i nio redaktionella artiklar/inslag samt 12 publicerade debattartiklar, som undertecknades tillsammans med nätverket.

Under 2017, fram till början av november, har pressarbetet resulterat i totalt 25 artiklar/inslag, varav 13 i prioriterad regional media, två i nationell media och tio i fackpress¹⁹.

Erfarenheterna av att jobba med ekosystemtjänster och redaktionella kanaler är att det fortfarande är debattforum som är mer öppet för frågan. Nyhetssektionen når en större allmänhet och kan bidra till att uppnå etappmålet om att värdena ska bli mer allmänt kända. Samtidigt efterfrågar nyhetssektionerna mer sensationella historier, vilket inte överensstämmer med det långsiktiga perspektiv som ekosystem, biologisk mångfald och ekosystemtjänster har. Frågan är också om målet gynnas i motsvarande utsträckning med den resursinsats som skulle krävas för att få begreppet mer allmänt känt. Ett mer långsiktigt arbete, på den nivå som är möjlig tillsammans med nätverket för ekosystemtjänster, är troligen ett bättre sätt att satsa resurserna.

6.1.1 @ecoserviceAnki på Twitter

Inom ramen för arbetet har Naturvårdsverket en officiell twittrare om ekosystemtjänster, @ecoserviceAnki. Detta twitterkonto startades i mars 2016 och har över 360 följare, både nationellt och internationellt, i december 2017. Samverkan och spridning av tweetsen från @ecoserviceAnki sker med Naturvårdsverkets twitterkonto @naturvardsverk med 9 500 följare.

Ett mål med de inlägg som görs på kontot är att de ska vara inspirerande och sprida kunskap och tipsa om aktuella aktiviteter och händelser som rör ekosystemtjänster.

¹⁹ Material och bilder i urval från 2015–2017.

http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/6798_bilaga2_press_meetings.pdf

Twitterkontot har gjort att Naturvårdsverket nått ut till en bredare målgrupp i samhället samt bidragit till att skapa nya kontakter²⁰.

6.2 Träffar, möten och samtal

6.2.1 Nätverksträffar för kunskaps- och erfarenhetsutbyte

Huvudsyftet med nätverksträffarna identifierades i inledande behovsanalyser. Det finns ett stort behov av erfarenhets- och kunskapsutbyte hos dem som inlett ett mer systematiskt arbete med ekosystemtjänster. Utöver detta huvudsyfte har Naturvårdsverkets arbete med träffarna varit att uppmuntra till nätverkande och diskussioner om hur nyttan med ekosystemtjänster kan bli tydligare.

Till en början träffades nätverket en gång per termin. Under 2017 har Naturvårdsverket däremot arrangerat två träffar per termin med ambitionen att dels öka takten i arbetet dels engagera fler parter i arrangörskapet. Arbetet har mestadels resulterat i ett tydligare koncept för träffarna, dock inte i fler deltagare eller fler aktörer i arrangörskapet.

Naturvårdsverket mäter löpande engagemanget i nätverket. Målet är att 80 procent av medlemmarna har ambitionen att medverka på träffarna under året samt att minst 70 procent av medlemmarna har hållit möten i sina egna organisationer för att sprida kunskapen vidare. Dock har ambitionen för att delta inte uppmätts under hela året. Mätningen görs manuellt med mejlsvår, och resultaten har inte förändrats sedan 2015. I maj 2017 hade 65 procent av nätverksmedlemmarna ambitionen att komma på nätverksträffen, men i praktiken kunde 25 procent delta. Siffrorna gäller alltså inte hela året sammantaget. Den enda beskrivna anledningen att inte delta är andra åtaganden i den egna verksamheten, vilket är att förvänta med yrkespersoner.

I nätverket ingår ett fåtal medlemmar som tidigt har visat att de inte har ambitionen eller möjligheten att delta på träffarna. De har inte exkluderats, eftersom nätverket fyller fler funktioner än att enbart träffas för erfarenhetsutbyte. Målet är också nästan uppnått. I en enkätundersökning till nätverket för ekosystemtjänster svarar 76 procent att de deltagit eller planerar att delta på nätverksträffarna under 2017²¹.

Däremot har frågan om nätverkets medlemmar tar den gemensamma kunskapen vidare in i den egna organisationen uppmätts efter varje nätverksträff. Inte oväntat svarar genomgående samtliga som deltagit på en nätverksträff, och som svarar på en uppföljningsenkät, att de kommer att träffa kollegor och chefer under resten av

²⁰ Material och bilder i urval från 2015–2017.
http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/6798_bilaga2_press_meetings.pdf

²¹ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 18.

terminen för att föra kunskapen vidare. En mer rättvisande bild ger enkätundersökningen till nätverket där 70 procent (25 av 35) pratar om ekosystemtjänster med sina chefer varje månad och över 85 procent (30 av 35) med sina kollegor²².

Kvalitén på träffarna har också utvärderats, dels med hjälp av enkätfrågor till deltagarna efter varje träff dels i enkätundersökningen till hela nätverket under 2016 och 2017. På så sätt har träffarna kunnat utvecklas och fått högre kvalitetsbetyg. Efter träffen i oktober 2017 svarade 10 av 12 att de fått med sig kunskap de kan ta med i sitt arbete; 11 av 12 svarade att det fanns tillräckligt med tid för samtal och diskussion; och 11 av 12 fick en bild av vilka frågor som andra i nätverket arbetar med. Enkätundersökningen till hela Naturvårdsverkets nätverk 2017 ger en kompletterande bild. Där svarar 70 procent (24 av 34) att nätverksträffarna påverkat den egna förmågan att kommunicera ekosystemtjänster till beslutsfattare positivt²³.

Den största utmaningen i att arrangera träffarna har varit att tillmötesgå nätverkets spridda behov av olika ämnesområden. Hela perspektivet med ekosystemtjänster är ett brett område och sektorerna kommuner, länsstyrelser, areella näringar (skog, odling och fiske) samt bygg- och infrastruktursektorn är vitt skilda sektorer. Samtidigt har utvärderingarna av träffarna hela tiden visat att deltagarna vill ta del av denna spridning på nästkommande träff. Det är en av anledningarna till att inte arrangera sektorsindelade träffar. Hösten 2017 har dock träffarna varit mer tematiska, med särskilt fokus på areella ekosystemtjänster respektive urbana ekosystemtjänster. Detta har dock inte resulterat i fler deltagare utifrån olika sektorer, vilket kan tolkas som att närvaron allra mest handlar om en kalenderfråga²⁴.

6.2.2 Seminarier och workshops

Strategin i regeringsuppdraget har varit att medverka som medarrangör på redan etablerade konferenser, seminarier och workshops som riktar sig till målgruppen för detta uppdrag. På så vis nås den slutliga målgruppen för uppdraget i sammanhang som de känner till och redan har en etablerad koppling till. Strategin har också varit att skapa plats och utrymme för organisationerna i nätverket att berätta om sitt arbete på dessa evenemang och sprida sin kunskap och erfarenhet

²² Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 13.

²³ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 20.

²⁴ Material och bilder i urval från 2015–2017.
http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/6798_bilaga2_press_meetings.pdf

till branschkollegor. Naturvårdsverket har tillsammans med samverkansmyndigheterna för detta uppdrag och nätverket för ekosystemtjänster initierat många samtal, inte minst genom en mässmonter som inbjuder till dialog om ekosystemtjänster i bebyggd miljö.

Under 2015 skapade regeringsuppdraget vid totalt 13 evenemang med över 630 deltagare kunskapshöjande samtal och diskussioner om värdet av ekosystemtjänster. 2016 var motsvarande siffror åtta större evenemang med omkring 650 deltagare totalt. Och under 2017 nio större evenemang med omkring 1 150 deltagare totalt. Några exempel är Klimatanpassning Sverige, Plattformsdagar för hållbar stadsutveckling, slutkonferens för Vinnovaprojektet C/O City och Sweden Green Building Council (SGBC) konferens om hållbart byggande.

Målgrupperna för de seminarier och workshops som Naturvårdsverket har varit medarrangör till har varit desamma som uppdragets huvudmålgrupper, det vill säga strateger, sakkunniga eller beslutsfattare på kommuner, länsstyrelser, areella näringar samt bygg- och infrastruktursektorn. Även konsulter, forskare, myndigheter och studenter har deltagit i seminarier och samtal²⁵.

6.2.3 Facebook-gruppen ”Jobba mer med ekosystemtjänster”

Facebook-gruppen ”Jobba mer med ekosystemtjänster” etablerades för att kunna bredda samtalet med fler aktörer än nätverkets sektorer och branscher. Gruppen skapades i början av november 2016 med målet att engagera 120 medlemmar före augusti 2017. I november 2017 hade gruppen 187 medlemmar. Ett inlägg i gruppen ses i genomsnitt av 130 personer²⁶.

6.2.4 Digital nätverksplattform

Personer i kommunikationsnätverket och samverkansmyndigheterna har tillgång till en digital nätverksplattform om ekosystemtjänster. Syftet är dels att underlätta till delad information och kunskap dels att kunna få kontakt med relevanta personer.

Att få till ökad aktivitet och att öka andelen nätverkskontakter via den gemensamma nätverksplattformen och andra digitala sammanhang har varit en stor utmaning. Det är en utmaning att styra om datatrafik till en ny plattform.

²⁵ Material och bilder i urval från 2015–2017.
http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/6798_bilaga2_press_meetings.pdf

²⁶ Material och bilder i urval från 2015–2017.
http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/6798_bilaga2_press_meetings.pdf

Nätverksplattformen fyller en funktion i att dela dokument. Det har inte varit en plats för kommunikation mellan nätverkets medlemmar. Det har istället skett på andra sätt, framför allt via Facebook, Twitter, mejl och telefon²⁷.

6.3 Kunskap och vägledning

Uppdraget hade inledningsvis ett fokus på att målgruppsanpassa information. Den strategin har uppdraget lämnat i själva genomförandet. Istället har uppdraget fokuserat på att ämneskategorisera informationen utifrån teman, såsom exempelvis hälsa, nyttoinsekter, klimatanpassning och dagvattenhantering. Den mer förfinade målgruppsanpassningen har sedan skett i mötet mellan nätverks- eller projektmedlemmar och målgrupperna.

6.3.1 Guide för värdering av ekosystemtjänster

Att se värdet av ekosystemtjänster är nödvändigt för ett samhälle som har ambitionen om en hållbar utveckling. Värdering av ekosystemtjänster ger underlag för beslut om vilka områden som ska bevaras och vilka som ska utvecklas, men även vilka ekosystemtjänster en verksamhet är beroende av för att fungera.

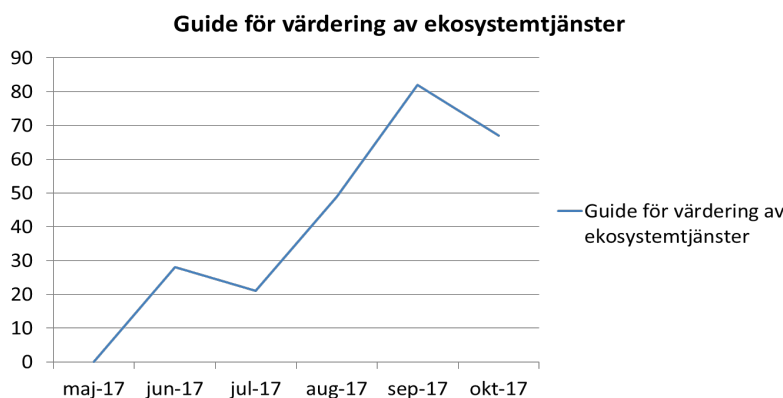
Ett behov av bättre verktyg för att värdera ekosystemtjänster identifierades tidigt hos nätverket i arbetet med uppdraget. Naturvårdsverket tog därför fram en lättillgänglig guide för värdering av ekosystemtjänster under våren 2015²⁸. Guiden är praktiskt inriktad med steg-för-steg-beskrivningar och ett antal exempel. Den vänder sig till personer som jobbar på kommun, företag, myndighet, länsstyrelse eller intresseorganisation. Naturvårdsverkets förhoppning har varit att guiden ska underlätta och inspirerar fler att börja värdera ekosystemtjänster. Guiden har använts inom uppdraget för att utveckla andra aktiviteter särskilt riktade till nätverket, men även för en vidare krets. Under 2016 och 2017 har Naturvårdsverket lagt ännu större fokus på pedagogiska och konkreta aktiviteter för att visa på nyttan med att värdera ekosystemtjänster. Det har bland annat skett genom att erbjuda workshops om värdering. Ett exempel är en workshop med värderingsexperten på nätverksträff i Malmö hösten 2016. Det har också skett genom presentationer på kurser, exempelvis under kursen "Ekosystemtjänster i samhällsplaneringen" tillsammans med Teknologisk Institut i november 2016, samt genom praktiska värderingsövningar med nätverket. Dessutom har det skett vid olika konferenser och seminarier för en vidare krets, exempelvis vid tidningen Aktuell Hållbarhets konferens om klimatanpassning samt vid projektet C/O Citys slutkonferens hösten 2017.

²⁷ Månadsinfo nätverket för ekosystemtjänster, http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/6798_bilaga1_natverk_intervjuer.pdf

²⁸ Naturvårdsverket 2015. Guide för värdering av ekosystemtjänster. Rapport 6690.

Guiden har bidragit med ökad kunskap om vad värdering av ekosystemtjänster innebär, såväl inom nätverket som i en vidare krets. Guiden har även gett praktiska tillvägagångssätt för att börja värdera. Flera aktörer har sett nyttan av att värdera ekosystemtjänster och att integrera värden i sitt arbete. En märkbar effekt kan ses till följd av framtagandet och spridningen av värderingsguiden. Ett ökat antal aktörer inom nätverket svarar att de fått en större förståelse för vad värdering av ekosystemtjänster innebär (cirka 10 procent fler 2017 än 2016). Flera aktörer, exempelvis Skellefteå kommun och Stockholm Stad, har även praktiskt använt guiden för att göra värderingsstudier (såväl kvalitativt, kvantitativt som monetärt).

I 2017 års effektmätning svarar 61 procent inom nätverket att de har använt eller planerar att använda guiden för värdering av ekosystemtjänster²⁹. En uppföljande mätning bekräftar även ovan reflektioner där fler (cirka 10 procent ökning sedan 2014) svarar att de nu har ett arbetssätt inom den egna organisationen för att synliggöra värdet av ekosystemtjänster jämfört med innan uppdraget³⁰. Av de aktörer som ingår i mätningen väljer fler att beskriva värdet av fungerande ekosystemtjänster än innan uppdraget (88 procent 2017 jämfört med 76 procent 2014). Enligt statistik besöktes webbsidan om guiden av drygt 900 besökare under 2017, jämfört med cirka 570 år 2016. Antalet nedladdningar av guiden har ökat markant det senaste halvåret (se figur 1).

Figur 1. Nedladdningar av Naturvårdsverkets rapport "Guide för värdering av ekosystemtjänster" under perioden maj–oktober 2017.

6.3.2 Argument för mer ekosystemtjänster

Behov av lättbegripliga och kommunikativa argument om varför ekosystemtjänster bör beaktas i verksamhet och beslut finns bland nätverket för ekosystemtjänsters medlemmar. Därför har rapporten "Argument för mer ekosystemtjänster" tagits

²⁹ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 18.

³⁰ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 40.

fram³¹. Texten är skriven i samarbete med Ekologigruppen AB. Med samlade argument för ekosystemtjänster kan nätverkets medlemmar på ett mer effektivt sätt sprida kunskap och kommunicera värdet med ekosystemtjänster inom sina respektive organisationer. Rapporten innehåller statistik, studier och forskning som visar hur ekosystemtjänster bidrar till människors välfärd och välbefinnande. Det finns också en kortversion av rapporten³².

Naturvårdsverkets ambition är att rapportens innehåll ska inspirera fler att börja se och värdera ekosystemtjänster i samband med att planer, strategier, investeringar och beslut. Ambitionen är också att alla ska kunna tillgodogöra sig rapportens innehåll, även personer som inte arbetar med miljöfrågor. Argumenten är indelade i fyra teman: Vatten i stad och landskap, Nyttoorganismer, Människors hälsa samt Klimatpåverkan och anpassning. Argumenten beskrivs, i den mån det är möjligt, med verkliga exempel. Dessutom finns beskrivning av ekosystemens många olika funktioner.

Aktiv spridning av rapporten har skett via Facebook och Twitter genom upprepade inlägg med budskap från rapporten. Rapporten har också använts på mässor samt inför intervjuer med press och vid utformning av debattartiklar. Rapportens innehåll har även fungerat som underlag till tre korta filmer samt en powerpoint-presentation. Dessa produktioner är främst avsedda att användas av personerna inom nätverket för ekosystemtjänster i deras fortsatta arbete. Filmerna finns även publicerade så att de kan få större spridning på Naturvårdsverkets youtube-kanal.³³

6.3.3 Vägledning integrera ekosystemtjänster i myndigheters verksamhet

Vägledningen ”Integrera ekosystemtjänster i myndigheters verksamhet” bygger på en stegvis metod för ekosystemtjänstbedömning av hela eller delar av en myndighets verksamhet³⁴. Bedömningen synliggör hur myndigheten påverkar och är beroende av ekosystemtjänster. Med den kunskapen kan ekosystemtjänster tas med och integreras myndighetens verksamhet och beslut. Vägledningen har tagits fram av miljökonsulterna Albaeco och U&We på uppdrag av Naturvårdsverket.

Vägledningen består av en rapport (med tillhörande excel-fil) som används som stöd i arbetet. Vägledningen börjar med en kartläggning av hur hela eller delar av

³¹ Naturvårdsverket 2017. Argument för mer ekosystemtjänster. Rapport 6736.

³² Naturvårdsverket 2017. Kortversion av rapporten Argument för mer ekosystemtjänster.

³³ Stressad? Ta en dos natur: <https://youtu.be/gaBGSbf1ZmQ>
Upptäck det osynliga arbetet i staden: https://youtu.be/kzMdE54_lfw
Låt den rätte göra jobbet – sätt naturen i arbete: <https://youtu.be/A2AKRMXycxQ>

³⁴ Naturvårdsverket 2016. Integrera ekosystemtjänster i myndigheters verksamhet. Rapport 6733.

myndighetens verksamhet (aktiviteter) kopplar till olika ekosystem och miljökvalitetsmål. Därefter görs en analys av vilka ekosystemtjänster som respektive aktivitet kopplar till. Även en bedömning av status på dessa utvalda ekosystemtjänster och myndighetens inflytande över tjänsterna ingår. Kunskapen kan sedan användas för att integrera ekosystemtjänster i verksamhet och beslut där det är relevant för myndigheten, exempelvis när anslag ska fördelas eller i en miljöutredning inom myndighetens miljöledningsarbete. Fram till och med slutet av oktober 2017 har webbsidan med vägledningen besökts av drygt 700 besökare, vilket betyder att den är den näst mest besökta vägledningen om ekosystemtjänster på Naturvårdsverkets webbplats.

Vägledningen används exempelvis av Naturvårdsverket när myndigheten integrerar ekosystemtjänster i viltförvaltning samt när länsstyrelsen i Västerbotten integrerar ekosystemtjänster i beslut om att bilda naturreservat.

6.3.4 Pod: Naturens osynliga arbete – ekosystemtjänster, bebyggelse, kommuner

Poden ”Naturens osynliga arbete – ekosystemtjänster, bebyggelse och kommuner” har tagits fram som en del av vägledning till kommuners, länsstyrelser och företags arbete med ekosystemtjänster³⁵. I Sverige finns 290 kommuner. Några har kartlagt vilka ekosystemtjänster som finns i kommunen eller i områden som ska bebyggas. Kartläggningarna blir sedan underlag till kommunens styrande dokument för bebyggelse och infrastruktur. Men att göra kartläggningar kräver resurser. Så är det värt att göra investeringen? Och vad innebär kartläggningarna för länsstyrelser och byggföretag och fastighetsförvaltare? Poden sprids i samband med slutredovisningen av detta uppdrag.

6.3.5 Ekosystemtjänster i praktiken

Rapporten ”Ekosystemtjänster i praktiken” presenterar erfarenheter av att praktiskt använda begreppet ekosystemtjänster i planering och beslutsfattande i Sverige³⁶. Rapporten innehåller dessutom en exempelsamling. Syftet är att samla erfarenheter och ge inspiration till läsaren att själv ta nästa steg i att förhålla sig till, analysera och integrera ekosystemtjänster i verksamheten, exempelvis i samband med planer, strategier och beslut.

³⁵ Naturens osynliga arbete – ekosystemtjänster, bebyggelse, kommuner:
<https://soundcloud.com/naturvardsverket/naturens-osynliga-arbete-ekosystemtjanster-bebyggelse-kommuner>

³⁶ Naturvårdsverket 2016. Ekosystemtjänster i praktiken. Rapport 6724.

Rapporten, som är skriven på uppdrag av Naturvårdsverket av forskare vid Centrum för biologisk mångfald i Uppsala, har spridits i samband med konferenser, mässor och vid kontakter med nätverket för ekosystemtjänster.

6.3.6 Infografiker om ekosystemtjänster i staden och odlingslandskapet

Två infografiker har tagits fram inom uppdraget: ”Ekosystemtjänster i staden”³⁷ samt ”Ekosystemtjänster i odlingslandskapet”³⁸. Syftet är att på ett överskådligt sätt visa på den potential olika delar av landskapet har att leverera ekosystemtjänster.

Infografikerna med illustrationer har tagits fram i samarbete mellan berörda myndigheter och med stöd från delar av nätverket. De är publika och finns att ladda ner från Naturvårdsverkets, Boverkets och Jordbruksverkets webbplatser. Till och med oktober 2017 har närmare 1 150 nedladdningar gjorts av ”Ekosystemtjänster i staden” (847 från Naturvårdsverket och 300 från Boverket) samt 275 nedladdningar av ”Ekosystemtjänster i odlingslandskapet” (från Naturvårdsverket).

6.3.7 Presentationer om ekosystemtjänster

För att underlätta för nätverket att sprida kunskapen vidare har uppdraget tagit fram ett antal praktiska verktyg:

- Underlag för diskussion och analys av två experters presentationer (Gretchen Daily och Pavan Sukhdev) av ekosystemtjänster (hösten 2015).
- Mini-handledning om presentationstekniker (hösten 2015).
- En generell powerpoint-presentation om ekosystemtjänster, inklusive manus och presentationstekniker (årsskiftet 2015/2016).
- En powerpoint-presentation till rapporten ”Argument för mer ekosystemtjänster” med manus (årsskiftet 2016/2017).

Enkätundersökningen till nätverket visar att nätverket inte har använt presentationerna i någon större utsträckning under 2017. Enbart 15 procent uppger att de använt eller planerar att använda dem. I enkätundersökningen året innan svarade 46 procent att de använde presentationerna. Antingen har behovet sjunkit eller så är det inte lika attraktivt för nätverket. Presentationerna har funnits publicerade på en nätverksgemensam samverkansyta. Dessvärre används

³⁷ <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/ekosystemtjanster/bilder-och-material/natu-4260-ekotjanster-staden-uppslagutskrift.pdf>

³⁸ <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/ekosystemtjanster/bilder-och-material/natu-4260-ekotjanster-odlingslandskapet-uppslagutskrift.pdf>

webbsidan sällan av nätverket, enbart 33 procent uppger att de är aktiva där. Samtidigt visar statistik att just den generella powerpoint-presentationen är det näst mest öppnade dokumentet på hela samverkansytan.

6.3.8 Effekter på Naturvårdsverkets webbplats

Trots att uppdragets kommunikation främst riktar sig till yrkesverksamma i kommuner, länsstyrelser, areella näringar och bygg- och infrastruktur företag visar webbstatistik att den största gruppen som besöker Naturvårdsverkets specifika webbsidor om ekosystemtjänster gör det som privatperson. Av besökarna gör 62 procent det som privatperson. Andel besökare från kommuner är 11 procent, från företag 9 procent och från andra myndigheter 7 procent. Det bör noteras att Naturvårdsverkets webbsidor generellt besöks mest av privatpersoner, 63 procent. Och generellt besöks Naturvårdsverkets startsida av 8 procent kommuner och 17 procent företag.

I figur 2 presenteras statistik över antalet besökare på Naturvårdsverkets webbsidor om ekosystemtjänster. Statistiken visar att det finns ett större intresse än den som regeringsuppdraget skapar. I uppdragets kommunikation prioriteras en ingångssida samt en sida med frågor och svar. Dessa har inte alls haft samma trafik som en sida som mer förklarar vad ekosystemtjänster är.

Sid innehåll	26 okt 2015 – 25 okt 2016	26 okt 2016 – 25 okt 2017
Ingångssida om ekosystem	5 155	3 278
Vad är ekosystemtjänster	3 084	8 773
Värdera ekosystemtjänster	568	913
Frågor och svar	1 180	946
Bilder och material	1 948	1 893
Forskning och mer om ekosystemtjänster	668	401
Vägledning – med guide för värdering	-	1 336
Vägledning – för beslut i myndigheter	-	701
Vägledning – för ekosystemtjänster i miljökonsekvensbeskrivningar (MKB)	-	534

Figur 2. Statistik över antalet besökare på Naturvårdsverkets webbsidor om ekosystemtjänster. Figuren jämför totala antalet besökare oktober 2015-oktober 2016 med perioden oktober 2016-oktober 2017.

Av medlemmarna i nätverket uppger 58 procent att de använder den information om ekosystemtjänster som finns på Naturvårdsverkets webbplats.³⁹

³⁹ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 18.

7 Integrera ekosystemtjänster i beslut

7.1 Piloter inom länsstyrelsen

Naturvårdsverket har i två omgångar, under 2016 och 2017, gett länsstyrelserna i Östergötlands, Skåne och Västerbottens län i uppdrag att genomföra pilotprojekt. Syftet har varit att i samarbete utveckla och befästa arbetssätt inom länsstyrelserna, så att värdet av ekosystemtjänster beaktas i relevanta beslut och ställningstaganden. De tre pilotlänen har under åren arbetat med att integrera ekosystemtjänstperspektiv i en rad olika ärenden, till exempel:

- handläggning av regionala företagsstöd,
- prövning av miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet enligt miljöbalken,
- naturreservatsbildning och ärenden om biotopskyddsdispens enligt miljöbalken,
- dispensärenden enligt terrängkörningslagen, samt
- planläggning enligt plan- och bygglagen respektive väglagen.

Pilotlänen har arbetat med att utveckla verktyg och checklistor för effektiv handläggning av ärenden med beaktande av ekosystemtjänster. Resultatet är dels en checklista vid naturreservatsbildning dels en generell checklista för ärenden som innebär förändrad markanvändning såsom exempelvis miljöprövningsärenden, infrastrukturärenden och detaljplaneärenden. Även råd för hur länsstyrelsen kan stötta kommunen med att beakta ekosystemtjänster i planlägningsprocesser enligt plan- och bygglagen har tagits fram. Pilotlänen har dessutom spridit erfarenheter till handläggare på andra länsstyrelser om hur ekosystemtjänster kan integreras i ärendehandläggning. Det har skett genom tre webinarier och workshops under slutet av 2017.

Länens pilottester har visat att en enkel och strukturerad analys av ekosystemtjänster ger mervärden i ärendehandläggning. Ekosystemtjänstanalysen ger breddade motiv för ställningstaganden och därmed ett förbättrat beslutsunderlag. För ytterligare detaljer, se pilotlänens slutrapport⁴⁰.

⁴⁰ Länsstyrelsen Västerbottens, Östergötlands och Skåne län 2017. Att uppmärksamma värdet av ekosystemtjänster i beslut och ställningstaganden – del II. Verktyg för att arbeta med ekosystemtjänster i olika ärenden och verksamhetsområden hos länsstyrelserna – med exempel. Rapport. 2017:27 (Skånes rapportserie).

7.2 Ekosystemtjänster i beslut hos nätverket för ekosystemtjänster

Nätverket för ekosystemtjänster kan visa upp en mängd exempel på hur ekosystemtjänster ingår i nätverksmedlemmarnas verksamhet. Nätverket har i stor utsträckning erfarenhet av att medverka till att ekosystemtjänster beaktas i beslutsfattande i den egna organisationen. Nätverkets medlemmar berättar exempelvis om ekosystemtjänstanalys inför markförvärv och att värdering av ekosystemtjänster ingår i beslut om översikts- och detaljplanering. Erfarenhet finns också av värdering av ekosystemtjänster i processen att bilda kommunalt naturreservat samt inför restaurering av våtmark.

I nätverket finns representanter från branscher som lever av ekosystemtjänster. Ställningstaganden för att utveckla näringen innebär att ekosystemtjänster alltid, på något sätt, ingår i beslut – även om begreppet ekosystemtjänster inte används.

7.3 Ekosystemtjänster i beslut hos centrala myndigheter

Drygt 80 procent av samverkansmyndigheterna i uppdraget uppger att de nyligen har medverkat till att värdet av ekosystemtjänster ingår i något eller några beslut i sin organisation. Exempel på sådana beslut är

- forskningsprojekt om ekosystemtjänster inom miljökonsekvensbeskrivningar,
- vägledningssatsning om möjligheterna att beakta värdet av ekosystemtjänster med stöd av plan- och bygglagen vidare i översikts- och detaljplaner,
- beslut om utbildning om ekosystemtjänster för personal på myndigheten,
- kartläggningar och statusbedömning av ekosystemtjänster från skog.

Framgångsfaktorer för att påverka beslutsfattare att ta med värdet av ekosystemtjänster är, enligt samverkansmyndigheterna, att regeringen ger direktiv eller att det kommer nya riktlinjer kommer från EU. Att själv initiera arbete med ekosystemtjänster i planering och att motivera det på ett bra sätt som ger organisationen styrka och pluspoäng utåt framhålls också som viktigt, liksom att se grönstrukturen i sin helhet med kopplingar till samhällsutveckling, välfärd, företagande och innovationer. Det är också en styrka att kunna visa på många olika värden av gröna miljöer och sektorsövergripande samverkan mellan olika verksamheter. För att påverka beslutsfattare är det även betydelsefullt med bättre

kännedom om ekosystemtjänster, inklusive att kunna förmedla konkreta och relevanta exempel om dess ekonomiska värden.

Bedömningen är att flera beslut där ekosystemtjänster är integrerade är på gång. En stor andel, omkring 80 procent, av samverkansmyndigheterna bedömer att inom två–fem år kommer fler beslut inom deras sektor/bransch att fattas utifrån kännedom om värdet av olika ekosystemtjänster.

7.3.1 Processer att integrera ekosystemtjänster bland samverkansmyndigheterna

Arbetet med att integrera ekosystemtjänster i de prioriterade processerna vid olika myndigheter med arbetsgång, tillfällen i processen där ekosystemtjänster kan komma in, hinder och möjligheter i arbetet samt nästa steg i arbetet på respektive myndighet har redovisats i PM till tidigare delredovisningar av detta uppdrag⁴¹.

De prioriterade processerna är (med ansvarig myndighet inom parentes):

- Konsekvensutredningar inom föreskrifter (Havs- och vattenmyndigheten)
- Kommunal översiktsplanering och detaljplanering (Boverket)
- Hantera stöd för ädellövskogsbruk samt stöd för natur- och kulturmiljövårdsåtgärder, NOKÅS (Skogsstyrelsen)
- Föreskrifter och allmänna råd om miljöersättningar, ersättningar för ekologisk produktion och kompensationsstöd (Jordbruksverket)
- Hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränsle (Energimyndigheten)
- Åtgärdsvalsstudier (Trafikverket)
- Tilldelning av projektanslag (Vinnova)
- Miljökonsekvensbedömningar och miljöbedömningar (Naturvårdsverket)

Naturvårdsverket vill betona att det urval av prioriterade processer som beskrivs på intet sätt är de enda i sammanhanget relevanta. Det finns många fler viktiga processer där ekosystemtjänster behöver integreras.

En sammanfattande reflektion av arbetet är att det är möjligt att hitta relativt enkla sätt att inkludera ekosystemtjänster i olika processer, men arbetet behöver anpassas till förutsättningarna. Det kan till exempel vara nödvändigt att invänta en kommande uppdatering av en vägledning eller nya riktlinjer, eller att kompetensutveckla inom organisationen för att få in det rätta ”tänket”.

⁴¹ Samarbetsmyndigheternas urval av processer för att integrera värdet av ekosystemtjänster - Redovisning av arbetet. PM med ärendenummer NV- 06179-14.

För alla de involverade myndigheterna har arbetet i sig med processerna inneburit ett steg närmare mot målet att integrera värdet av ekosystemtjänster i beslut och ställningstaganden.

7.4 Möjligheter och utmaningar att integrera ekosystemtjänster i beslut

7.4.1 Ekosystemtjänster knyter ihop olika samhällsfrågor

En tydlig lärdom efter att ha genomfört detta uppdrag är att ekosystemtjänster och deras värden är ett omfattande område som berör en rad samhällsfrågor, såsom arbets- och bostadsmarknad, samhälls- och företagsekonomi, klimatanpassning, samhällsplanering och inte minst folkhälsa. Detta förklarar åtminstone en del av trögheten i att öka medvetenhet om ekosystemtjänsternas värden. Det är ett genomgripande förändringsarbete som ligger framför människan nationellt såväl som globalt, både vad gäller individuella attityder och samhällsstrukturer.

Om en har i åtanke de långsiktiga förändringar i attityder och normer som ligger bakom andra genomgripande samhällsfrågor, exempelvis jämställdhet eller mångfald, förslår inte en kommunikationsinsats från en svensk myndighet särskilt långt. Med det sagt ska en inte sluta försöka förändra normer och attityder till naturens ofta osynliga arbete. Det är fler som behöver upptäcka arbetet och sluta betrakta grönska och vatten som enbart vackert pynt.

Att ekosystemtjänster leder till arbete med det breda perspektivet, med många olika samhällsfrågor på samma gång, är också en slutsats från pågående uppföljning av forskningssatsningen Värdet av ekosystemtjänster⁴². Det finns möjligheter att göra skillnad med relativt enkla ekosystemtjänstanalyser för att utveckla verksamheten. Det viktiga är att belysa olika ekosystemtjänster redan från start⁴³.

7.4.1.1 ANVÄND FARTEN I ARBETET MED AGENDA 2030

Att ekosystemtjänster knyter ihop olika samhällsfrågor blir också tydligt i Agenda 2030. Samtliga 17 mål är direkt eller indirekt beroende av fungerande ekosystemtjänster för att kunna nås. Som exempel kan nämnas att mål 11 (Hållbara städer och samhällen), mål 14 (Hav och marina resurser) samt mål 15 (Ekosystem och biologisk mångfald) är direkt beroende av fungerande ekosystemtjänster. Ett mer indirekt beroende av ekosystemtjänster finns i till exempel mål 1 (Ingen fattigdom).

⁴² Naturvårdsverket 2018. Uppföljning av forskningssatsningen Värdet av ekosystemtjänster. Under produktion, ej publicerad.

⁴³ Naturvårdsverket 2016. Ekosystemtjänster i praktiken. Rapport 6724.

Arbetet med Agenda 2030 har på kort tid fått stort genomslag bland många olika aktörer i Sverige och andra länder. Därmed finns goda förutsättningar att nu integrera värdet av ekosystemtjänster i fler beslut i samhället. Naturvårdsverket anser därför att budskapet i den fortsatta kommunikationen på området bör vara att integrationen av ekosystemtjänster i samhällsbeslut är en viktig del av lösningen för att nå målen i Agenda 2030.

7.4.1.2 REGIONALA HANDLINGSPLANER FÖR GRÖN INFRASTRUKTUR KAN GE FLER BESLUT MED EKOSYSTEMTJÄNSTER

Genomförandet av de 21 regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur, som börjar gälla under 2018, kommer att vara ett viktigt sammanhang för att berätta om och exemplifiera värdet med ekosystemtjänster till många olika sektorer. Grön infrastruktur ger en bild dels av hur naturens funktioner och kvalitéer fördelar sig geografiskt dels vad arter och naturtyper behöver för att finnas kvar på lång sikt i landskapet. Grön infrastruktur beskriver också hur grönska och vatten levererar ekosystemtjänster till oss människor.

Handlingsplanerna utformas så att de kan användas som underlag för att kunna ta hänsyn till landskapsekologiska samband och ekosystemtjänster inför beslut om hur mark- och vattenområden ska användas. Handlingsplanerna utformas utifrån mottagarnas specifika behov och förutsättningar. Underlaget ska kunna användas bland annat vid fysisk planering enligt plan- och bygglagen och infrastrukturlagstiftning, samt vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Handlingsplanerna ska även kunna användas som underlag i utformning av brukandet inom areella näringar och vid prioriteringar i naturvårdsarbetet.

7.4.2 **Synsättet det viktiga – inte begreppet**

En lärdom för det fortsatta kommunikationsarbetet är att inte fokusera för mycket kraft på själva begreppet ekosystemtjänster. I arbetet med uppdraget har Naturvårdsverket kommit fram till att begreppet inte är det viktiga utan synsättet bakom, nämligen att fungerande natur påverkar människors välfärd och livskvalitet. I etappmålet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster talas det också om att värdet och betydelsen av ekosystemtjänster ska bli mer allmänt känt, inte begreppet i sig.

Viktigt att komma ihåg är också att begreppet ”ekosystem” inte ägs av naturkunskapen. Metaforen används även av andra branscher, exempelvis inom bank- och finanssektorn samt inom IT-sektorn. Att däremot förklara att människan fortfarande och under väldigt lång tid har byggt sin välfärd och livskvalitet utan att se hur beslut över mark- och vattenresurser påverkar framtida leveranser av naturens gratisarbete, det ägs inte av någon annan part eller sektor.

7.4.3 Vägledning enligt plan- och bygglagen under utveckling

Det finns möjligheter att i planering och lovgivning hantera förutsättningarna för ekosystemtjänster inom existerande lagstiftning⁴⁴. Den kommunala översiktsplanen har här en nyckelroll för att synliggöra ekosystemtjänsterna i samhällsplaneringen, eftersom den är vägledande för kommande planering och bygglov. I översiktsplanen är det därför viktigt att ta hänsyn till ekosystemtjänster samt att ha en långsiktig plan för hur tjänsterna ska bevaras och utvecklas. Plan- och bygglagen (PBL) har dock tydliga begränsningar när det gäller att hantera ekosystemtjänster i detaljplaner, och därmed vilka krav som kan ställas på den enskildefastighetsägaren. Det blir alltså svårt att med dagens lagstiftning åstadkomma en ändamålsenlig grönstruktur som stödjer ekosystemtjänster i den byggda miljön.

Samtidigt visar undersökningar att det finns ett stort behov av en kunskapshöjning kring ekosystemtjänster på både kommunal och regional nivå. Det är också tydligt att endast en liten andel av de 147 kommunerna som deltog i enkätstudien har översiktsplaner som inkluderar ekosystemtjänstbegreppet. Av de översiktsplaner som var antagna från 2013–2015 var det endast 30 procent av planerna som hanterar begreppet. Det finns också ett behov av bättre planeringsunderlag och vägledning om tillämpning av PBL⁴⁵.

Mot bakgrund av ovanstående arbetar Boverket under perioden 2016–2018 med att utveckla vägledning om hur ekosystemtjänster kan beaktas i planering och byggande enligt plan- och bygglagen. Syftet med vägledningen är att öka kunskapen, bredda förståelsen och klargöra ekosystemtjänsternas och de gröna strukturernas avgörande roll för en hållbar utveckling av våra städer och tätorter. Ytterligare ett syfte är att vägleda hur ekosystemtjänsterna kan skyddas, stärkas och skapas inom planering, byggande och förvaltning. Vägledningen kommer att publiceras på den webbaserade handboken PBL kunskapsbanken under våren 2018⁴⁶.

7.5 Utmaningar i kommunikationsarbetet

Kommunikationsarbetet har hela tiden haft etappmålet om biologisk mångfald och ekosystemtjänster som riktmärke för insatserna, även om uppdragets kommunikationsmål inte relaterar till etappmålet fullt ut. Med rätta, ska påpekas.

⁴⁴ Christina Hellström, Jonas Månsson, Christian Härdgård. Ekosystemtjänster i plan- och bygglagen. Version 1.0 2016-12-29, Advokatfirman Delphi. Boverket Halbyg 5.

⁴⁵ Malmö Stad 2016. BEST rapporten. Boverket och ekosystemtjänsterna. Får ekosystemtjänster tillräckligt stöd i PBL?

⁴⁶ Läs mer på www.boverket.se/ekosystemtjanster

En kommunikationsinsats kan inte ensamt bidra till att uppnå ett samhälls- genomgripande etappmål på tre år. Men med etappmålet för ögonen är det lättare att identifiera riktningen: att peka ut mer konkret vilka beslut som är viktiga att påverka.

Naturvårdsverket har gjort ett inledande försök att identifiera olika beslut hos samverkande myndigheter, men inte lyckats översätta detta till konkret och upprepad kommunikation om i vilka beslut om mark- och vattenresurser det är viktigt att beakta värdet av ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Svårigheten hänger ihop med hotbilden med haltande ekosystem och framtidens förmåga om att leverera ekosystemtjänster. Det är nödvändigt att kunna berätta och ge råd om vem som kan göra vad för att förändra hotbilden. Annars är det svårt för kommunikationen att bidra till förändring. Utan förslag på konkreta lösningar och vem som har ansvar att agera blir frågan lättare att slå ifrån sig och att hänvisa till någon annan som ska agera eller ta ansvar. Detsamma gäller om vinsten för förändringen ligger för långt bort i tid.

I utmaningen om att bli mer konkret hindrar ofta ramarna för och rollen som myndighet. Det kan uppfattas som alltför banalt, eller att det finns en risk för felaktig förskjutning, om ett fåtal beslut och beslutsfattare pekas ut som konkreta exempel i kommunikationen från en myndighet. Som myndighet med expertroll i frågan finns ofta en önskan och förväntan om att endast lyfta fram de säkerställda exemplen.

Att få till mer konkreta beslutsunderlag och därmed engagera beslutsfattare är två andra hinder som pekas ut av nätverket som hinder för att uppnå etappmålet⁴⁷. Nätverksmedlemmar nämner även tidsaspekten. Förändringsarbete genom kommunikation tar tid – det krävs omfattande personresurser att bygga upp nätverksarbete i stor skala. Dessutom behöver kommunikationen hela tiden anpassas utifrån erfarenheter av att testa olika insatser i verkligheten.

Det gäller att planera ett förändringsarbete med tillräckliga marginaler för att kunna testa, förändra, bygga på och ta bort delar för att bättre driva arbetet framåt. I arbetet med ekosystemtjänster ska dessutom olika sektorer och branscher med olika världsbilder och drivkrafter lyckas hitta ett språk som gör att den gemensamma förståelsen ökar. Ett sådant arbete måste få ta tid och det kan enbart åstadkommas genom fysiska möten och samtal mellan människor. I just detta uppdrag, med nätverket som en motor, är det också nödvändigt att viljan att förstå varandra inom nätverket är starkare än viljan att positionera sig. Naturvårdsverket har med nätverksträffarnas upplägg grundat för att skapa en öppenhetsskultur för ökad förståelse mellan nätverkets medlemmar.

⁴⁷ Naturvårdsverket 2018. Effektmätning av kommunikationsarbete med nätverk för ekosystemtjänster. Rapport 6796, s. 12 samt s. 29–30.

8 Fortsatt arbete

Fortsatt strategiskt arbete för att lyfta värdet och betydelsen av ekosystemtjänster för oss människor i samhället kommer att ske genom fortsatt arbete i nätverket för ekosystemtjänster. Lärdomar, kunskaper och erfarenheter från myndigheters och andra aktörers arbete med ekosystemtjänster kan på så sätt föras vidare.

Nätverket för ekosystemtjänster är förankrad i miljömålsrådet som en samverkansåtgärd och genomförs av Naturvårdsverket i samverkan med Boverket, Skogsstyrelsen, Transportstyrelsen, Energimyndigheten, länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Havs- och vattenmyndigheten, Trafikverket och Sveriges geologiska undersökning. Förankring pågår med fler myndigheter i miljömålsrådet. Myndigheter som inte är medlemmar i miljömålsrådet kan också medverka i genomförandet.

Samverkansaktiviteten kommer att redovisas i Naturvårdsverkets årsredovisning och till miljömålsrådet, för vidare rapportering till regeringen.

8.1 Fortsatt kommunikation genom etablerat nätverk för ekosystemtjänster

8.1.1 Det här har Miljömålsrådet diskuterat

Miljömålsrådet har vid sitt novembersammanträde 2017 behandlat frågan om ett fortsatt strategiskt kommunikationsarbete för att lyfta fram betydelsen av biologisk mångfald och värdet med ekosystemtjänster för människors välfärd och livskvalitet. Ett antal myndigheter i miljömålsrådet, med Naturvårdsverket i spetsen, avser fortsätta att driva nätverket för ekosystemtjänster. Nätverkets medlemmar ligger långt fram när det gäller att arbeta systematiskt med ekosystemtjänster inom sina verksamheter. Nätverket består i dagsläget av drygt 50 personer från företag och organisationer inom jord- och skogsbruk, bygg- och infrastruktur, samt från kommuner och länsstyrelser.

Målet med åtgärden är att fortsatt öka kunskapen om ekosystemtjänster och beskriva deras värden, så värdena kan vägas in i fler beslut och beslutsunderlag.

8.1.2 Så här ska åtgärden genomföras

Navet i det fortsatta arbetet är, som tidigare i regeringsuppdraget kommunikation om ekosystemtjänster, nätverket för ekosystemtjänster. Miljömålsrådmyndigheter som medverkar i denna åtgärd kan vara aktiv part i nätverket, eller fungera stödjande genom att delta på nätverksträffar och stå bakom kommunikationsinsatser såsom debattartiklar. Myndigheter som inte är medlemmar i miljömålsrådet kan också medverka i nätverket som aktiv eller stödjande part.

Nätverket träffas regelbundet för ett aktivt kunskapsutbyte och fortbildning. Nätverket samlas även genom gemensam extern kommunikation i media, något som fortsatt ska uppmuntras och beredas av myndigheterna i miljömålsrådet. Att fortsätta jobba tillsammans med nätverket är ett effektivt sätt för myndigheter att bidra till att fler beslut inkluderar ekosystemtjänster. Samverkan kommer också att ske med myndigheter och andra aktörer som tar fram och genomför handlingsplaner för grön infrastruktur.

Att arrangera en fysisk nätverksträff per termin omfattar cirka 130 timmar, fördelat enligt följande:

- cirka 90 timmar för förberedelse- och planeringsarbete (inklusive att boka och förbereda föreläsare),
- 32 timmar för genomförande (räknat på 4 personer á 8 timmar) samt
- 7 timmar för uppföljning.

Uppdelat på fyra personresurser motsvarar det cirka 33 timmar per person. För den myndighet som är stödjande, deltar på en träff, delar med sig av sin kunskap och står bakom kommunikationsinsatser, motsvarar det cirka 25 timmar per termin.

8.1.3 Därför behövs åtgärden

Trots att ekosystemtjänster är grunden i människans välfärd är de fortfarande osynliga i flera samhällsbeslut. Det behövs ett fortsatt strukturerat arbete med att kommunicera förståelse för den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden för att nå etappmålet om att integrera värdet i viktiga samhällsbeslut. Naturvårdsverkets undersökning visar att nätverket har stor betydelse för medlemmarnas arbete med ekosystemtjänster i egna organisationen.

Tack vare den föreslagna samverkansåtgärden kommer effekter av de nu etablerade samarbetena, mellan 13 myndigheter och nätverket för ekosystemtjänster, kunna tas om hand efter avslutat uppdrag. Arbetet kommer att kunna genomföras med myndigheternas samlade kompetenser och resurser. Den samlade kunskapen hos myndigheterna är central för att Sverige framgångsrikt ska kunna integrera värdet och betydelsen av ekosystemtjänster i viktiga beslut i olika delar av samhället.

8.1.4 Effekter i miljön som åtgärden ska leda till

Flera ekosystemtjänster är ofta osynliga, vilket gör att vi människor tar dem för givna. Naturens gratisarbete och betydelsen av att kartlägga och värdera tjänsterna behöver fortsatt uppmärksammas. Att ekosystemtjänster värderas leder inte automatiskt till ett visst beslut, men värderingen bidrar till att beslutet fattas med medvetenhet om framtida konsekvenser på naturen och för ekosystemtjänster. Till

exempel synliggör en värdering de kostnader som kan uppstå när ekosystemtjänster försvinner från ett område, såsom naturligt vattenrening. Det bidrar också till att avvägningar om hur tjänsterna kan skapas, skyddas eller släppas.

8.1.5 Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar till att nå följande miljökvalitetsmål: Ett rikt växt- och djurliv, Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Hav i balans, Levande sjöar och vattendrag, Storslagen fjällmiljö samt God bebyggd miljö.

8.1.6 Tidsplan för genomförande

Arbetet pågår under 2018 och 2019.

8.2 Kommunikation om ekosystemtjänster i löpande verksamhet och projekt

De lärdomar, kunskaper och erfarenheter som arbetet med kommunikationsuppdraget om ekosystemtjänster har gett upphov till kommer till användning i myndigheters löpande arbete och projekt också i andra sammanhang vid sidan av arbetet med nätverket för ekosystemtjänster. Kommunikation om ekosystemtjänster förekommer i ett brett spektrum av verksamheter. Utöver naturvård kan det gälla forskning och miljöövervakning, fysisk planering, friluftsliv och klimatarbetet inklusive klimatanpassning. Naturvårdsverket kommer även fortsatt att vara aktivt i kommunikationen om ekosystemtjänster i nordiskt sammanhang, gentemot EU och internationellt, dels genom att sprida svenska erfarenheter, dels genom att bygga vidare på andras resultat och erfarenheter. Några exempel på processer och projekt där kommunikation om ekosystemtjänster kommer att ha en tydlig roll är det fortsatta arbetet med grön infrastruktur, arbetet med ekosystemtjänster i samhällsplanering och fysisk planering, satsning på anläggning och restaurering av våtmarker och frågor kring biobränsle och skog.

9 Bilaga 1. Nätverket för ekosystemtjänster – aktörer som ingår

LRF Skogsägarna	Skellefteå kommun
Svea Skog	Lomma kommun
Tankesmedjan Heaven or Shell	Göteborgs stad
Holmen Skog	Nacka kommun
Mellanskog	Umeå kommun
Södra skogsägarna	Jönköping kommun
Skogsindustrierna	Malmö stad
Arla foods Sverige	Tomelilla kommun
Saltå kvarn	Helsingborgs kommun
LRF Mjolk	Stockholm stad
Veidekke Entreprenad AB	Järfälla kommun
Swedavia	Haninge kommun
NCC	Kristianstad kommun
Akademiska hus	Stockholms stad
Riksbyggen	Eskilstuna kommun
Skanska Sverige	Upplands Väsby kommun
Vasakronan	Lunds kommun
E-on	Kommunförbundet Skåne
OBOS Sverige AB	Göteborgsregionens kommunalförbund
Luleå kommun	Region Skåne

Stockholms läns landsting

Länsstyrelsen i Västerbotten

Länsstyrelsen i Östergötland

Länsstyrelsen i Skåne

Länsstyrelsen i Örebro

Länsstyrelsen i Halland

Länsstyrelsen i Västra Götaland

Länsstyrelsen i Stockholm

Länsstyrelsen i Västerbotten

Länsstyrelsen i Norrbotten

Länsstyrelsen i Stockholms län

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Vattenmyndigheten Västerhavet,
Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Sveriges fiskevattenägares förbund

Kommunikations- satsning om ekosystemtjänster

RAPPORT 6798

NATURVÅRDSVERKET
ISBN 978-91-620-6798-4
ISSN 0282-7298

Att få fler att se naturens gratisarbete

Naturens gratisarbete – ekosystemtjänster – är nödvändiga för människans välfärd. Ändå är de fortfarande osynliga i många samhällsbeslut. Genom att se och värdera ekosystemtjänster kan fler fatta mer medvetna beslut om till exempel mark- och vattenresurser. På så vis kan vi påverka vår framtida välfärd och livskvalitet.

Den här rapporten sammanfattar en kommunikationssatsning för att få fler beslut att integrera värdet av ekosystemtjänster. Satsningen har varit ett regeringsuppdrag till Naturvårdsverket under perioden 2014–2017. Navet i arbetet har varit ett nätverk med yrkespersoner i kommuner, länsstyrelser, areella näringar samt bygg- och infrastruktursektorn.

NATUR
VÅRDS
VERKET